

Overzicht voorstellen onderzoek effectiviteit gemeentelijke schuldhulpverlening

Stap 0: Resultaatgerichte doelstellingen zijn voorwaarde voor grotere effectiviteit

Voorstel 1.

Gemeenten maken hun ambities met schuldhulpverlening expliciet door een visie op schuldhulpverlening te ontwikkelen die past in het lokale sociale beleid en die te onderbouwen met meetbare resultaatgerichte doelstellingen.

Reactie

De onderzoekers stellen vast dat er binnen de huidige mogelijkheden van de schuldhulpverlening ruimte is om de effectiviteit te vergroten. Een groot aantal van de aanbevelingen van de onderzoekers is dan ook logischerwijs geadresseerd aan de vertegenwoordigers van partijen die een rol spelen in de uitvoering van schuldhulpverlening. Het gaat dan om partijen als Divosa, de MO-groep, de NVVK en de VNG. Het kabinet zal al deze aanbevelingen clusteren in samenhang bespreken met deze partijen. Het doel van de bespreking is o.i. vaststellen wat er moet gebeuren, wie wat gaat doen, op welke termijn en welke rol het kabinet kan spelen wat betreft de ondersteuning van deze partijen. Over de uitkomsten ervan informeren wij u in de volgende voortgangsbrief.

Voorstel 2.

Gemeenten die schuldhulpverlening inkopen geven professionele invulling aan de opdrachtgever-opdrachtnemerrelatie die daarbij hoort.

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Stap 1: Grotere instroom door voorlichting en preventie

Voorstel 3.

Ouders worden in campagnes gestimuleerd om kinderen van jongs af aan te leren met geld om te gaan.

Reactie

Het kabinet onderschrijft deze aanbeveling. Op dit ogenblik worden al veel activiteiten door het kabinet ondernomen met dit doel. Instrumenten die het kabinet ter beschikking staan zijn onder andere de mediacampagne Blijf Positief! van SZW, het platform CentiQ (samenwerkingsverband van overheidsorganisaties, consumentenorganisaties, organisaties uit de financiële sector en de wetenschap) waarbinnen het Nibud een prominente plaats inneemt en de subsidierelatie van SZW met het Nibud. Het Nibud biedt via verschillende instrumenten scholen, ouders, verschillende groepen burgers waaronder ook jongeren ondersteuning. Ook andere organisaties, zoals overheden, scholen, vakbonden en banken, geven aandacht aan de financiële opvoeding. Via (gratis) dag- en weekbladen krijgt dit onderwerp ook aandacht.

In het platform CentiQ worden vanaf 2007/2008 bestaande initiatieven op dit terrein ondersteund en indien nodig uitgebreid.
Met relevante organisaties zal worden bezien op welke manier deze aanbeveling het beste verder opgepakt kan worden.

Voorstel 4.

De overheid creëert in allerlei contacten met burgers ruimte voor het aanleren van financiële vaardigheden (scholen, buurtwerk, inburgeringstrajecten reclassering, ondersteuning in het kader van de Wmo etc.);

Reactie

Het kabinet zet door middel van het platform CentiQ vanaf 2007/2008 al een groot aantal stappen op dit terrein. Zo is er een onderwijsaanpak ontwikkeld door CentiQ, als onderdeel van een jongerenstrategie waarbij gepoogd wordt financiële educatie onder te brengen in bestaande vakken en vakgebieden. Verder zorgen partners van CentiQ voor het extra verspreiden van tools, hulpmiddelen en informatie op het gebied van financiële educatie bij gemeenten, schuldhulpverleningsinstellingen, intermediaire organisaties.

Voorstel 5.

Kredietverstrekkers gaan zorgvuldig om met het verstrekken van kredieten door de door de VFN opgestelde leennorm te hanteren en bij toepassing daarvan zo veel mogelijk gebruik te maken van beschikbare instrumenten (zoals het CKI van Stichting BKR en het daaraan te koppelen LIS)) om de kredietwaardigheid van potentiële klanten te toetsen.

Reactie

Het kabinet heeft reeds (wettelijke) maatregelen getroffen om dit te realiseren. De door de . De Vereniging van Financieringsondernemingen in Nederland (VFN), de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), de Nederlandse Thuiswinkel Organisatie (NTO) opgestelde leennorm is onlangs aangescherpt (*NB dit is besproken met de TK tijdens AO 3 september*). De nieuwe aangescherpte normen zullen door de AFM als minimale invulling van de open normen worden gehanteerd. In het laatste kwartaal van 2008 zal de AFM onderzoek uitvoeren naar verantwoorde kredietverstrekking. Daar waar kredietaanbieders meer krediet verstrekken dan volgens deze minimale invulling verantwoord wordt geacht, zal de AFM handhavend optreden.

Verder is door middel van de Wet Financieel Toezicht geregeld dat kredietverstrekkers de kredietwaardigheid van hun cliënten toetsen. Een check uitvoeren bij het Centraal Kredietinformatiesysteem (CKI) van BKR is hierbij verplicht gesteld. Het Landelijk Informatiesysteem Schulden (LIS) zal gekoppeld worden aan het CKI. Dus daarmee worden kredietverstrekkers in staat gesteld om ook die betalingsachterstanden van cliënten te zien.

Voorstel 6.

In de bestaande campagne 'Blijf positief!' wijst het ministerie van SZW mensen actiever op het bestaan van gemeentelijke schuldhulpverlening en het gegeven dat schulden geen reden zijn voor schaamte;

Reactie

Het doel van de Blijf Positief campagne is mensen bewust maken van hun eigen financiële gedrag, wijzen op de mogelijkheden waarmee schulden voorkomen kunnen worden en om risico's van schulden bespreekbaar te maken. Veel mensen schamen zich **voor hun schulden** en durven hier niet over te praten. Met Blijf Positief wil SZW dit taboe doorbreken wat tot uiting komt in de website: Deze is laagdrempelig ingericht en toegankelijk voor alle doelgroepen. De toon is luchtig en een waarschuwend vingertje of enige vorm van betutteling wordt bewust vermeden.

Dit jaar is de site uitgebreid met een forum waar mensen tips kwijt kunnen over de manier waarop zij hun schulden hebben aangepakt en bespaartips kunnen delen om schulden te voorkomen. Dit instrument is een mooie manier voor mensen om vanachter hun pc met anderen te praten over hun schulden en problemen en draagt bij aan doorbreken van schaamtegevoel.

Onderdeel van de campagne Blijf Positief is de ondersteuning naar gemeenten toe. Zij kunnen gebruik maken van gratis campagnemateriaal (flyers, posters, financieel fittest) dat ingezet kan worden bij eigen activiteiten op het gebied van schulden. De campagne wordt op deze manier 'bij de mensen gebracht'. SZW zal onderzoeken of het actiever attenderen van mensen op de gemeentelijke schuldhulpverlening onderdeel kan zijn van de strategie Blijf Positief 2009.

Voorstel 7.

Huisartsen, werkgevers, gemeenten en andere overheden wijzen in contacten met burgers actief op het bestaan van schuldhulpverlening;

Reactie

Zie reactie op aanbeveling 1.

Voorstel 8.

Kamers van koophandel en branche verenigingen stimuleren hun leden om incassotrajecten zo kort mogelijk te houden en natuurlijke personen die desondanks hun verplichtingen niet nakomen, actief te wijzen op het bestaan van gemeentelijke schuldhulpverlening.

Reactie

Zie reactie op aanbeveling 1. Hier ligt ook een relatie met de aanbeveling die zich richt op het instellen van een wettelijk moratorium.

Stap 2: Zorgplicht leidt tot brede toegang en goede kwaliteit

Voorstel 9.

Het Ministerie VROM onderzoekt de mogelijkheid om een variant op de Wijn-regeling te ontwerpen voor huurachterstanden.

Reactie

De huurbescherming is geregeld in het Burgerlijk Wetboek. Huurders kunnen nooit zonder meer uit hun huis worden gezet. Wanneer er sprake is van wanbetaling (de huur is niet voldaan) kan de verhuurder de huur niet beëindigen zonder vonnis van de rechter. Een gedwongen ontruiming kan dus alleen plaatsvinden na een rechterlijke toets. De rechter maakt een belangenafweging waarbij het gewicht van de tekortkoming wordt afgewogen tegen het woonbelang van de huurder.

De rechter kan voordat hij uitspraak doet de huurder nog een 'term de grace geven', dat wil zeggen een termijn waarbinnen de huurder de huurschuld alsnog volledig moet betalen om ontruiming te voorkomen. Doorgaans komt een verzoek tot huurbeëindiging pas voor de rechter als de huurschuld tenminste drie maandtermijnen bedraagt.

De afgelopen jaren hebben een flink aantal woningcorporaties afspraken met gemeenten gemaakt over vroegmeldingen.

De vereniging van woningcorporaties Aedes wijst corporaties doorlopend op het belang van het maken van afspraken met gemeenten en schuldhulpverleners over de preventie en de aanpak van problematische schulden. Met dat doel is Aedes ook een van de initiatiefnemers van het Landelijk Informatiesysteem Schulden. Daarnaast verspreidt Aedes goede voorbeelden van samenwerking onder corporaties ter voorkoming van huisuitzettingen. Zoals hierboven is aangegeven kent de huidige regelgeving voor alle huurders tenminste één rechterlijke toets van de huurbeëindiging waarin de belangen van de huurder worden afgewogen. Daardoor zijn er veel waarborgen voor huurders dat een huisuitzetting niet zonder meer plaats vindt.

Voorstel 10.

Het Ministerie VWS onderzoekt mogelijkheid om een variant op de Wijn-regeling te ontwerpen voor achterstanden zorgverzekeringen.

Reactie

De Minister van VWS werkt samen met zijn collega van SZW en met de VNG, Divosa, NVVK en Zorgverzekeraars Nederland aan de totstandkoming van een convenant wanbetalers. Het doel van dit convenant is om -door de inzet van alle partijen- het aantal wanbetalers in de Zorgverzekeringswet zo ver mogelijk terug te dringen. De acties richten zich daarbij vooral op die mensen die als gevolg van (andere) financiële problemen niet meer in staat zijn de premies voor de zorgverzekering te voldoen. Het doel is deze mensen door te geleiden naar de schuldhulpverlening. Het streven is de financiële problemen in een zo vroeg mogelijk stadium te signaleren (voorkomen is beter dan genezen). Betrokken partijen hopen het convenant in oktober 2008 te kunnen afronden.

Voorstel 11.

Gemeenten en schuldhulpverlenende organisaties ontwerpen eenvoudige intakeformulieren die voldoen aan de suggesties van het ministerie van BZK en te vinden zijn op de website www.begrijpelijkeformulieren.nl;

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Voorstel 12.

Bij het verstrekken van formulieren wijzen gemeenten en schuldhulpverlenende organisaties op de mogelijkheid van hulp bij het invullen (formulierenbrigade);

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Voorstel 13.

De schuldhulpverlening is op voldoende ruime en vaste momenten in de week bereikbaar op een fysiek goed bereikbare locatie.

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Voorstel 14.

Het ministerie van SZW gaat na of de IPW-projecten een mogelijkheid bieden om beleidsinnovatie te stimuleren rondom vraaggericht werken en bemoeizorg.

Reactie

Het Ministerie van SZW zal de komende jaren het IPW en het ondersteuningsbudget armoede en schuldhulpverlening blijven inzetten om innovaties te stimuleren op het terrein van schuldhulpverlening. SZW zal in overleg met betrokken partijen nadenken over te onderzoeken beleidsvragen op de thema's vraaggericht werken en bemoeizorg. Bijvoorbeeld door samen met gemeenten en anderen te verkennen welke mogelijkheden het LIS nog meer kan bieden. Ook kan het interessant zijn om in een aantal gemeenten te experimenteren met het vaker/gericht toepassen van bijvoorbeeld artikel 57 Wwb (verplicht budgetbeer) en te meten wat het effect van het toepassen van dit instrument op de effectiviteit van schuldhulpverlening.

Stap 3: Vraaggerichte aanpak en bescherming motiveren schuldenaren

Voorstel 15.

Het ministerie van Justitie gaat in samenspraak met het ministerie van SZW na welke mogelijkheden er zijn om schuldenaren die niet met geld om kunnen gaan op dat punt tegen zichzelf te beschermen (bijvoorbeeld door de werking van beschermingsbewind uit te breiden of een regeling te ontwerpen die mensen alleen ten aanzien van de financiën handelingsonbekwaam verklaart).

Reactie

Justitie en SZW verkennen welke mogelijkheden er zijn om schuldenaren beter tegen zichzelf te beschermen. In eerste instantie kijken zij of een aanpassing van het beschermingsbewind voor meerderjarigen voldoende soelaas kan bieden voor de geconstateerde knelpunten met betrekking tot de gewenste juridische aantastbaarheid van verrichte rechtshandelingen met financiële gevolgen.

Voorstel 16.

Het ministerie van SZW bevordert dat gemeenten en betrokken partijen zoals de NVVK persoonlijk contact inzetten als instrument om de effectiviteit van schuldhulpverlening te vergroten (inventarisatie en delen van do's en don'ts).

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Voorstel 17.

Het ministerie van SZW en de VNG zorgen ervoor dat budgetbeheer een instrument wordt dat alle gemeenten aanbieden en veelvuldig toepassen;

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Voorstel 18.

Banken wijzigen het convenant over de verstrekking van bankrekeningen door daarin een termijn op te nemen waarbinnen mensen (weer) over een bankrekening kunnen beschikken. Als de banken er niet uit komen bekijkt het ministerie van Financiën of banken verplicht kunnen worden de eigen (oude) klanten binnen een bepaalde termijn van een bankrekening te voorzien

Reactie

Het kabinet is van mening dat het probleem vooralsnog onvoldoende inzichtelijk is gemaakt. Niet duidelijk is hoe groot het probleem is en of de oorzaak bij de banken ligt of dat de procedures bijvoorbeeld onvoldoende bekend zijn, en welke rol gemeentelijke kredietbanken (kunnen) spelen.

Als er inderdaad een probleem is op dit terrein, dan zou dit onder de aandacht van de Evaluatiecommissie Basisbankdiensten van de NVB (Nederlandse Vereniging van Banken) kunnen worden gebracht, waarin dit soort problemen en mogelijke oplossingen door de sector worden besproken. Dit terrein wordt namelijk beheerst door zelfregulering (Convenant Basisbankdiensten). Het ministerie van Financiën neemt deel aan de vergaderingen van deze commissie.

Voorstel 19.

De VNG, Divosa en de MOgroep onderzoeken waarom de meeste gemeenten overtuigd zijn van het belang van een integrale aanpak, maar die in de praktijk niet toepassen. Op basis daarvan ontwerpen ze aanbevelingen om gemeenten te bewegen om werkelijk integraal te gaan werken;

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Voorstel 20.

Afhankelijk van de aanbevelingen in het bovenstaande onderzoek passen Divosa en de MOgroep in overleg met de NVVK het bestaande referentiemodel zo aan dat gemeenten handvatten krijgen om caseregie en casuïstiek overleg als instrumenten in te voeren; het ministerie van SZW gaat na welke mogelijkheden ze heeft om een integrale aanpak af te dwingen als gemeenten deze niet vrijwillig invoeren.

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Stap 4: Gestandaardiseerd maatwerk leidt tot meer oplossingen

Voorstel 21.

De NVVK, Mo-groep en Divosa gaan met crediteuren na welke mogelijkheden er zijn om in de uitvoering ruimte te creëren voor gestandaardiseerd maatwerk ter bevordering van de effectiviteit van gemeentelijke regelingen en werken globaal uit wat voor soort situaties hier voor in aanmerking komen. Het Ministerie van SZW wordt betrokken bij dit initiatief.

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Voorstel 22.

Gemeenten bieden schuldhulpverleners toegang tot onderstaande instrumenten en/of passen onderstaande bevoegdheden toe:

- de gemeente gebruikt haar bevoegdheid uit de WWB om een voorschot te verstrekken als een schuldenaar geen of een ontoereikend inkomen heeft (zodat er direct een stabiele situatie ontstaat);
- de gemeente biedt borgstellingen voor saneringskredieten (zodat het mogelijk is om zo veel mogelijk schuldsaneringen te treffen);
- de afdeling invordering van een gemeente maakt met de afdeling schuldhulpverlening of de ingehuurd organisatie de afspraak dat zij in individuele fraudedossiers beslissen of de gemeente bereid is tot medewerking aan een schuldregeling (waardoor in die gevallen een oplossing mogelijk is);
- de gemeente heeft een fonds bijzondere noden om in schrijnende individuele gevallen iemand eenmalig (financiële) ondersteuning te bieden (waardoor iemand gemotiveerd blijft en niet uitvalt).

Reactie

Zie reactie op aanbeveling één.

Voorstel 23.

Snelle invoering van de AMVB die al in voorbereiding is om een substantieel financieel verschil te creëren tussen gemeentelijke en wettelijke schuldsaneringen.

Reactie

Het Ministerie van Justitie heeft een AMvB in voorbereiding die beoogt de stok achter de deur richting schuldeisers te vergroten waardoor de bereidheid bij schuldeisers -vanuit de invalshoek van de te verwachten opbrengsten van beiden trajecten- om akkoord te gaan met een minnelijke schuldregeling wordt vergroot. Naar verwachting zal de AMvB in de loop van de 2009 in werking treden.

Voorstel 24.

Gemeenten sturen bij een voorstel aan crediteuren voor een gemeentelijke schuldregeling voortaan direct een overzicht van het te verwachten financiële verschil met een wettelijke schuldsanering (waarbij ze hen ook wijzen op de mogelijke kostenveroordeling als er een gedwongen schuldregeling wordt opgelegd).

Reactie

Het kabinet zal deze aanbeveling bespreken met VNG, Divosa en de NVVK. De aanbeveling zal -zo verwacht het kabinet- slechts gedeeltelijk door gemeenten kunnen worden overgenomen. Het is op voorhand niet te voorspellen wat de uiteindelijke opbrengst van een individueel Wsnp-traject zal zijn. Dit hangt af van de wijze waarop de inspanningsverplichting voor de individuele schuldenaar in het kader van een lopend Wsnp-traject vorm krijgt. Een gemeente kan wel aan schuldeisers een indicatie geven van de verwachte meeropbrengst van een minnelijke regeling.

Stap 5: Door aanpassing bredere toepasbaarheid minnelijke middelen

Voorstel 25.

De ministeries van Justitie en SZW onderzoeken hoe de belemmeringen in de toepassing van de minnelijke middelen zijn op te lossen (in overleg met in ieder geval de Raad voor Rechtsbijstand Den Bosch en Recofa).

Reactie

Het Ministerie van Justitie zal in overleg met de Raad voor Rechtsbijstand Den Bosch en Recofa verkennen of, en zo ja, op welke wijze de eisen kunnen worden vereenvoudigd waaraan een verzoek om toepassing van gedwongen schuldregeling en moratorium moet voldoen, door een aanpassing van de modelverzoeken voor de inzet van de minnelijke middelen. Zo is bijvoorbeeld de thans verlangde onderbouwing in de praktijk van de 'te goede trouw' bij een aanvraag om toepassing van het zogenaamde moratorium, wettelijk niet vereist en biedt derhalve ruimte voor een meer soepele toepassing van deze voorziening in de praktijk.

Voorstel 26.

De ministeries van Justitie en SZW gaan na welke mogelijkheden er zijn om het afwijzingscriterium van art. 287a Fw te wijzigen zodat het instrument efficiënter kan worden ingezet en een onnodig beroep op de Wsnp wordt voorkomen

Reactie

Justitie deelt het uitgangspunt dat zoveel mogelijk een onnodig beroep op de Wsnp dient te worden voorkomen door het bevorderen van de totstandkoming van minnelijke akkoorden. In het kader van het traject Kortmann zal dan ook specifiek aandacht worden besteed aan de mogelijkheden voor het vergroten van de inzet van dergelijke akkoorden.

Overigens is Justitie van mening dat de oplossing door middel van een wijziging van het huidige toelatingscriterium voor het dwangakkoord niet voor de hand ligt. Het huidige toelatingscriterium beoogt reeds op eenvoudige wijze een succesvolle afronding van het minnelijke traject te bewerkstelligen door enkel die schuldeisers hiertoe te dwingen die niet op goede gronden hun medewerking onthouden aan een minnelijke regeling. Het wordt aan de rechter overgelaten te beoordelen in welke concrete omstandigheden van een onredelijke weigering sprake kan zijn. Hieraan ligt een zorgvuldige belangenafweging tussen het belang van de weigerende schuldeiser en dat van de schuldenaar en overige schuldeisers ten grondslag.

Daarnaast is de verwachting dat de wijziging van de in de reactie bij voorstel 23 genoemde wijziging van de huidige vergoedingensystematiek, waardoor voor crediteuren in een gedwongen schuldregeling eerder een hogere aflossing dan in een wettelijk traject te verwachten zal zijn, ertoe zal leiden dat vaker zal worden geoordeeld dat een schuldeiser in redelijkheid niet tot weigering heeft kunnen komen.

Voorstel 27.

Het ministerie van Justitie creëert in de hieronder genoemde situaties mogelijkheden om in hoger beroep te gaan:

- een afgewezen dwangakkoord (er is alleen een omwegconstructie beschikbaar);
- een niet ontvankelijk verklaard verzoek om toelating;
- een weigering van het moratorium ex art. 287b en een afwijzing van een voorlopige voorziening art. 287 lid 4 Fw.

Reactie

Justitie is niet op voorhand overtuigd van de voordelen van het vergroten van de mogelijkheden om in hoger beroep te gaan bij een afgewezen dwangakkoord. Processuele complicaties dreigen dan bij de afhandeling van het verzoek om toelating tot de schuldsaneringsregeling. Het verzoek om toelating tot de schuldsanering dient op basis van artikel 287a van de Faillissementswet namelijk tegelijk met het verzoek om het dwangakkoord bij de insolventierechter te worden ingediend. Ingeval de rechter het verzoek om oplegging van het dwangakkoord aan de weigerende schuldeisers afwijst, beslist zij aansluitend op het verzoek tot toepassing van de schuldsaneringsregeling mits de schuldenaar het verzoek daartoe handhaaft. Het ministerie van Justitie is echter bereid de voor- en nadelen van dit onderdeel van de aanbeveling te onderzoeken.

Justitie is verder van mening dat het voorzien in een additioneel rechtsmiddel bij een weigering van het moratorium niet zal bijdragen aan de snelle oplossing die juist het moratorium beoogt te brengen in een bedreigende situatie voor de schuldenaar.